

1ª. Explica as características, os obxectivos e as consecuencias das políticas reformistas aplicadas polos gobernos dirixidos por Manuel Azaña entre xullo de 1931 e novembro de 1933. Relaciónaaas debidamente coa evolución política da sociedade española nos anos seguintes ata o golpe contra o Estado perpetrado polos militares e as organizacións fascistas no verán de 1936. Debes salientar:

a) Os obxectivos, as características e as consecuencias das reformas emprendidas polo goberno republicano-socialista presidido por Manuel Azaña (1931-1933).

b) As causas e as consecuencias da revolución de outubro de 1934.

c) O escenario político e social das eleccións de febreiro de 1936, os resultados desta e a deriva política dos meses posteriores.

d) A ideoloxía e actuación dos persoeiros suliñados nos textos.

Docto 1: Descrición das derradeiras maniobras políticas para evitar a proclamación da Segunda República, tomadas de Emilio Grandio Seoane, 1999, *Caciquismo e eleccións na Galiza da II República*, eds. A Nosa Terra, Vigo, paxs. 52 e 59.

“O 14 de abril ás 13:30 o Presidente do Consello de Ministro e o Rei tentaban chamar a consulta as principais personalidades do grupo constitucionalista, para arranxar os feitos. Pero as manifestacións que se produciron en distintas localidades españolas, principalmente nas capitais de provincia, obrigaron á Coroa a deixar o goberno ó Comité republicano, quen inmediatamente tomou posesión do Goberno Provisional da República no Ministerio de Gobernación... En Galicia presentáronse grupos republicanos para tomar posesión dos respectivos concellos nas cidades de A Coruña e Ferrol... José Sanjurjo Sacanell, exdirector da Garda Civil no cambio de réxime, protagonizará en agosto de 1932 a primeira tentativa de golpe de Estado”.

Docto. 2: Discurso de Manuel Azaña o 13-X-1931 sobre os principais problemas da República.

“A revolución política, é dicir, a expulsión da dinastía e a restauración das liberdades públicas, resolveu un problema específico de importancia capital, ¡quen o dubida!, pero non fixo máis que suscitar e enunciar aqueles outros problemas que han transformar de raiz o Estado e a sociedade. Estes problemas, ao meu curto entender, son principalmente tres: o problema das autonomías locais, o problema social na súa forma máis urxente e aguda, que é a reforma da propiedade, e este que chaman problema relixioso, e que é en rigor a implantación do laicismo do Estado con todas as súas inevitables e rigorosas consecuencias. Ningún destes problemas os inventou a República... Refírome a iso que chaman problema relixioso. A premisa deste problema, hoxe político, formúloa eu desta maneira: España deixou de ser católica”.

Docto. 3. Constitución de 1931.

Art. 3. O Estado español non ten relixión oficial.

Art.26... O Estado, as rexións, as provincias e os municipios non manterán, favorecerán, nin auxiliarán economicamente ás Igrexas, Asociacións, e Institucións relixiosas. Unha lei especial regulará a total extinción, nun prazo máximo de dous anos, do orzamento do clero”.

Artigo 44: ...A propiedade de toda clase de bens poderá ser obxecto de expropiación forzosa por causa de utilidade social mediante adecuada indemnización, a menos que dispoña outra cousa unha lei aprobada polos votos da maioría absoluta das Cortes.

Docto. 4. Lei de Bases da Reforma Agraria (1932).

“Base 5ª. Serán susceptibles de expropiación as terras incluídas nos seguintes apartados: 1º. As ofrecidas voluntariamente polos seus donos...; 4º. As fincas rústicas de Corporacións, fundacións e establecementos públicos que as exploten en réxime de arrendamento, parcería ou calquera outra forma que non sexa explotación directa...; 5º. As que polas circunstancias da súa adquisición, por non seren explotadas directamente polos adquirentes..., deba presumirse que foron compradas con fins de especulación ou co único obxecto de percibir a súa renda; 6º. As que constituíron señoríos xurisdiccionais...; 7º. As incultas ou manifestamente mal cultivadas...”.

Docto. 5. Estatuto de Autonomía de Cataluña (*Gaceta* de Madrid, 21 de setembro de 1932).

Art. 1º. Cataluña constitúese en rexión autónoma dentro do Estado español, de acordo coa Constitución da República e o presente Estatuto. O seu organismo representativo é a Generalitat.

Art. 2º. O idioma catalán é, como o castelán, lingua oficial en Cataluña [...] Dentro do territorio catalán, os cidadáns, calquera que sexa a súa lingua materna, terán dereito a elixir o idioma oficial que prefiran nas súas relacións cos tribunais, autoridades e funcionarios de todas clases, tanto da Generalitat como da República..

Docto 8.6. Niceto Alcalá Zamora, *As Voces da República*, Barcelona, Planeta, 1985, p. 164.

Foi o máis heteroxéneo conglomerado, sen máis vínculo que a unión persoal en Gil Robles, os dotes de caudillaxe do cal se amosaron niso moito máis que os de gobernante. Había na C.E.D.A. unha boa parte de democracia cristiá, con xentes modestas e devotas, algúns cregos transixentes e previsores, e núcleos de avoengo paradoxalmente tradicionalista... Houbo tamén outra parte ou ala dereita de orixe e de simpatías para o réxime monárquico, formada por propietarios asustadizos e aristócratas de segunda ou terceira fila. No centro bulía con axitación violenta unha hoste de impulsos, métodos e fórmulas fascistas.... O terceiro era o inadaptable, o perigoso. E o peor foi que con este coincidía, máis ben que pola cobiza polo temperamento, Gil Robles, con decidida e funesta preferencia.

Docto 8.7: Discurso de **Gil Robles** en X-1933 (extraído de Sendón, J., 2015, *Falando Claro. A historia do anarquista Claro José Sendón Lamela*, Alvarellos Editora, pax. 63).

“Es necesario ir a la reconquista de España ... con deseos de abrazar a los que vengan a luchar las batallas por Dios y por la patria... Se quiere dar a España una verdadera unidad, un nuevo espíritu, una política totalitaria... Nuestra generación tienen encomendada una gran misión, Tiene que fundar un nuevo Estado, una nación nueva; dejar la patria depurada de masones, de judaizantes... Hemos de someter ferreamente a los de arriba y a los de abajo... Hay que ir a un Estado nuevo y para ello se imponen deberes y sacrificios. ¡Que importa que nos cueste hasta derramar sangre!”... No necesitamos el poder de contubernios de nadie. Necesitamos el poder íntegro y eso es lo que os pedimos... La democracia no es para nosotros un fin sino un medio para ir a la conquista de un estado nuevo. Llegado el momento, el Parlamento se somete o le hacemos desaparecer”.

Docto. 8.8: *Primera Circular del Gobierno revolucionario local* (folleto repartido polas rúas de Santiago nos primeiros días da insurrección de outubro de 1934, recollido na causa 324/34, pax. 32, cit in Grandio Seoane 2010, *A Segunda República en Galicia. Memoria, mito e historia*, Nigra Trea, Vigo).

“Camaradas. Pensad en Italia, en Alemania o en Austria. La reacción española, a punto de triunfar, nos conduciría a un estado de opresión más indigno que le que paraliza la vida de esos países, si no hubiera estallado a tiempo el presente movimiento revolucionario que arrastra todas las fuerzas sanas de la nación. Afortunadamente la victoria es nuestra. Todos los verdaderos republicanos, los socialistas, los comunistas y los trabajadores afectos a la CNT marchan de común acuerdo en esos momentos de crisis y aplastan con su fuerza creciente a los brotes de la vieja podredumbre política española que se alzaba con más audacia que nunca para imponernos una ditadura ignominiosa”.

Docto. 8.9: *Percepción da deriva sociopolítica polos sectores conservadores españoles* según E. Grandio (2010: 181 e 194): “O discurso que apelaba dun xeito constante ao medo á bolchevización foi utilizado nos sectores conservadores dende 1917. A idea dunha soviétización do Estado converteuse nunha percepción real nese electorado ante a presión exercida violentamente polos responsables dos dous sindicatos maioritarios, agravada por problemas de conflitividade social e de carestía económica que levaban moito tempo sen ser abordados, nun contexto de depresión mundial cando o desemprego, os prezos baixos e as restricción na produción industrial eral xerais, baixo a marea crecente das folgas revolucionarias que pasaron de 700 en 1931 a 1500 en 1933... A folga revolucionaria de 1934 tivo incidencia e forte repercusión local nas vidas de Betanzos, Carballo, Rianxo, Boiro, Noia, Ribeira, Oroso, Pontedeume, Taboada, Monforte, Sarria, Viveiro, Becerreá, Tui, Caldas de Reis, Vilagarcía, Pontearreas, San Clodio, Quiroga ou Cangas e nas cidades”.

Docto. 8.10: extraído da **entrevista a Lourenzo Fernández Prieto** (Catedrático de H Contemporánea da USC) en *Tempos Novos*, nº 201, II-2014, paxs. 32-41: “... Detrás da República hai cen anos de liberalismo. Montero Ríos arrebatoulle á Igrexa o dereito a casar á xente, a inscribir aos vivos e enterrar aos morto. Iso

foi revolucionario e democrático. Xente como Alcalá Zamora, Lois Peña Novo ou Castelao foron educados nun réxime plural, con eleccións... O primeiro intelectual era a Igrexa que chegaba a todas as parroquias, educaba, aconsellaba e confesaba... En 1933 produciouse a suba de Hitler ao poder, o endurecemento da ditadura mossoliniana e o amedrentamento das democracias... A revolución de Asturias en 1934 confirman que xa había uns sectores dispostos a facer unha revolución social liquidando ao enemigo e outros a arrasalos a sangue e lume... a construción do seu modelo político (ditadura do proletariado ou fascista) implicaba a violencia extrema contra o enemigo... No goberno de Casares Quiroga non había ningún ministro comunista nin socialista porque o sector máis poderado preferiu evitalo para non dar a sensación de que a República se radicalizara”.